

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutiones mathematicae - Cod. St. Blasien 67

Kircher, Athanasius

Würzburg, 1630

Musik

[urn:nbn:de:bsz:31-47556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-47556)

Naturalis

♭
 ♯
 ♯

re. la
 re. la
 re. la

Discantus.

Vaalis

♯
 ♯
 ♯

re. la
 re. la
 re. la

transpositus

♯
 ♯
 ♯

re. la
 re. la
 re. la

transpositus

♯
 ♯
 ♯

re. la
 re. la
 re. la

gad. in b. molli naali et transposito. Dea in duro naali et transposito. 7a litera notat in ascendendo ea mutandu. secunda in descendendo, 3a strög modo. 4.

Caput 1. De Definitione et Divisione musicae

Musica ut initio dictū ē duplex ē, theoria et practica, theoria circa verū musicarū, huiusmodi versatū, q̄ a Boetio definit facultas, dūas acutorū et grauium sonorū sensu, et vocē p̄cedens, ea ite-
rū zplex ē; mundana q̄ de harmonia totius et partū mundi p̄cedat; humana q̄ de proportioibz
corporis et aia, atq̄ harū int̄ se partū tractat, 3^a, q̄ in ḡlōdā dī p̄stare instrumentis. practica
in exercitiō cantū p̄stet. Partū cantū zplex ē, alij simplex et vniformis, et de hoc tractat mu-
sica plana, qm̄ Gregorianā vocant; alter varig ac multiformis, de quo musica, qm̄ alij figuratē, alij men-
suratē vocant, atq̄ de huius musica compositō, q̄ et canonica dī, seu computistica; sic breuius agemq̄.

Caput 2. De intervalis musicis.

15° s̄t intervalia, ut nra aetate musici docent. vnisonus, tonus, semitonium min et maig, ditonus, semitonus, tritonus, diatessaron, diatessaron, semidiapente, tonus cū diapente, semitonium cū diapente, ditonus cū diapente, semiditonus cū diapente, diapason, semidiapason, quarū alia s̄t p̄fecta, alia imp̄fecta, nos re-
lictis imp̄fectis, p̄fecta definiemq̄. Vnisonus ē in musica id, q̄ in arithmetica ē monas, punctus in geometria. Semitonium min ē idā imp̄fecta seu minor p̄cedens ex mi in fa. Tonus ē idā p̄fecta de qua
p̄ctā notula in exam saliens, veluti ex ut in re, ex re in mi etc. Semitonium cū diapente duntaxat mi, fa simul incens,
sā n. voces n̄ faciūt tonū, sed min, qm̄ tonū dimidiū. Ditonus tertia p̄fecta ē, ex duobz p̄fectis tonis, cuius
duo s̄t p̄ces, ex ut in mi, et ex fa in la. Semiditonus tertia imp̄fecta ac mollior, ex tono et semitonio
minore; eius duo s̄t p̄ces, ex re in fa et ex mi in sol. Diatessaron ē quarta, q̄ oibz modulandi
genitibz apta ē, p̄stans semitonio minore et duobz tonis, ut ex re in sol, et ex mi in la. Diapente
5^a p̄fecta ex tribz tonis, ac semitonio minore, eius 4 s̄t p̄ces, idē 4 hemitoniarū loca, re la, mi, mi, etc.
Semitonium cū diapente ē 6^a imp̄fecta ex tribz tonis, et duobz semitonis minoribz, ut mi fa, ex ē ad c
Tonus cū diapente 6^a p̄fecta ex 4 tonis, ac semitonio minore, admittit hae unō d̄mitionē, v.g. ex ut in la, et
re fa p̄cedendo. Diapason cum spontiarū regina, ē 8^a p̄fecta et integrā, ac 5 tonis et hemitonis mi-
noribz, p̄stans diapente et diatessaron; his ita rite illis ad computistica p̄grediamur. +

Unisonus. x	semitonium min.	Tonus. x	Ditonus. x	semiditonus.
Diatessaron. x	Diapente. x	semiton. cū diapente	Tonus cū diapente	Diapason. x

				60
Tritong	Semidiapente.	Tong u' Diapente	Di' tong u' Diapente	Semiditong u' Diapente.
60				
Semidiapason.	Diapason u' Diapete	Diapason	Hic asteriscus significat, ut pfectas, reliquas imperfectas.	

Caput 3. De compositione et consonantijs.

Compositio e' d'fina' specum musicaliu' x'pna' junctio, componere n' nihil aliud e', qm' vocem alteri sub x'formitate soni realit' adunare. Duo realit' ppter componem' i'nt' in instrumentis, de qua nihil ad p'cens; ad compositionem porro requirunt' x'pnanthas et tonorum pfecta i'ntio, cu' legitima cantus signare.

S. 1. De consonantijs et dissonantijs.

Int' ceteras species ad componem' requiritas, s't q'da' concordantia, q'da' dissonantia. Dissonantia s't, i'nt' faciunt x'pnam sonu' cu' voce, cu' iungunt', s't q' 2^a. 7^a. 9^a. 11^a. 14. 17. concordantia s't, i'nt' modificant cantum, p' sui x'pnam sonu', quoru' aliq' pfecta s't, alia imperfecta; pfecta s't. vna', Diatessaron, Diapente, Diapason, sive octava, Diapason u' Diapente, sive 12^a, Diapason sive 15^a. 18. 19. 22^a. Imperfecta s't 3^a. 6. 10. 13. 17. et 20^a. Dicit' imperfecta, q'a' imperfecta vna' vox sup' alia cadit, et hui' rei amplig, Sarru' n' in infinita' p'nt se invicem sine vnta' seq'. nos trib' t'm' enim x'panti x'pantijs, q'q' tota' musica p'finit', ut. 3. 5 et 8. 1.

S. 2. De Tonis.

Magna int' auctores de illoru' multitudine e' x'rtatio; s't q' 4 t'm' ponunt, ut antig' mufureti, alij 8, et pleriq' Nosterici, alij 12, veluti sabelliores musici, nos oes ad 8 reuocantes, consonem' stylu' seqmur. 1. 8 itaq' s't toni, quoru' 1° et 2° ab antig' d'c, in cantu duro cadentias suas font' ex A in D, imperfct' sabell. de 3° et 4°, cadent' ex E in A, et ex C in F. eig' t'm' p'p'ria cadentia e', et finalis, ut dicit' est, cadendo ex A in D, idq' in duro cantu, interim notando, q'd B in hoc cantu semp' mollescat.

- 2. Tong, q' et hypodolig' d'c, e' ordinarie mollis, cadit p'p'issimu' ex D in G. Et mixto 6. et 8°.
- 3. Tong, q' et phrygiq' d'c, ordinarie cadit ex E in A, idq' in cantu duro, transposit' a. in molli cantu p' gentem ex a in g.
- 4. Tong, q' et hypophrygiq' d'c ex f in E cadit. 5 seu Tong lyd'q' in cantu duro cadit ex g. in c.
- 6. Tong hypolyd'q' in molli ex c in f. 7. Tong, mixolyd'q' cadentias suas facit in molli ex A in d.
- 8. Tong, seu hypomixolyd'q' in duro ex d in g. cadit. Reliq' 4 toni, ut aelig', et hypoaelig', Ionig', et hypoiomig', vel nong', deuring', vndeuring', i'nt' x'pnanthas cu' relijs tonis in cadentijs, nulla alia facta vna, nisi, q'd q'ndo illi sunt cantu' duri, si s't cantu' molles, et x'tra. Nong' q'de' succut' 10. 2° deuring', 5° sive, deuring' sexto. Nota. q'ndo d'm's, tonu' in aliqua cantu' seruandu', n' igitur, cantu' s'p'nt' iuxta tonu' eig' cadentias d'ne' pcedere, id n' maxum' vntu' est in musica, q' vltim' in fine p'cedorum, et p'p'iarum cadent.

cadentiaq, potissimū v. in fine tenorem toni ad servandū, reliqis intermedijs spatijs & arbitrio componētis miserari poterūt. Deorum tenorum cadentia, qut musiqz geniqz cuiqz suggeret. +.

The image shows a musical score for tenors, organized into three columns. The first column contains staves for Tenors 1, 2, 3, and 4. The second column contains staves for Tenors 5, 6, 7, and 8. The third column contains staves for Tenors 9, 10, 11, and 12. Each staff shows a melodic line with various note values and rests, illustrating different cadential techniques. The notation includes clefs, time signatures, and various note heads and stems.

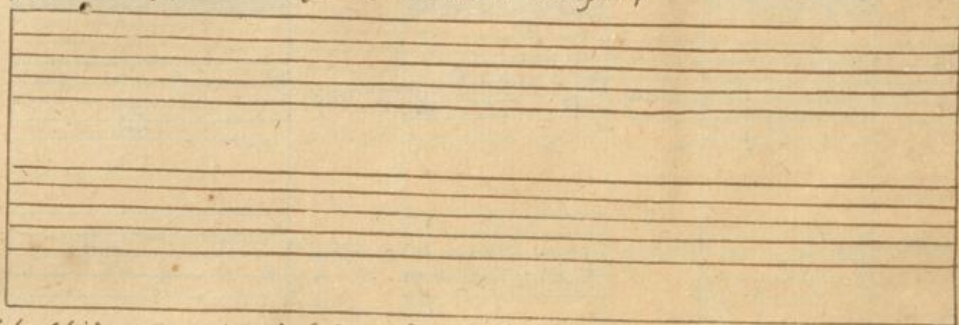
§. 3. De Regulis compositiōis ac cadentijs.

1. Cadentia in basso n̄ nimis vicina sint, q̄ p̄fectum dictū sit de cadēz in fine cantz, v: quodōrū eiq, s: q̄ 5. 4. a. quā ordinariē cadant, p̄fectū si plurimū vocū, ut 8, cantio sit componenda, idq̄ in fine alternorū chororū; in spatijs v. intermedijs quodōrū, q̄ libitū poteris vel q̄ idā, 3. 4. 5 ascendere, vel descendere, qut affectz cantiois dicitabit; modo semz in fine quodō, ut dictū, q̄riā cadentiam seruet. +
2. quo maiores cadentias Basso sūt, eo viciniōres reliquarū vocū nota ponēda sūt.
3. si Basso cedat q̄ semibreues exē guta, ascendendo, vel descendendo, vel q̄ 3 a. m. quā, reliquarū vocū notulas n̄ p̄dere dōne singulis in basso collocatis semibreuibz, s: tm̄ vna q̄ 3^a p̄edere p̄e, reliquas vero in guta comorari. +

§. 4. Regule de semitonijs. +

1. semitonū in certis tonis ac xonijs tm̄ adhiberi solet, a quorūbz musicijs. +
2. semitonū nunqm̄ apponit, nisi 3^a in ḡnē diatonico, seu singlū cantū, in ḡnē tr̄ cromatis, ac enharmonico nullū certū servat locū. +
3. semitonium n̄ ponit in ḡnē diatonico in descensu notarū, s: in ascensu. +
4. in tonis. 1°. 2°. 3°. 4°. 7° locū h̄t, in alijs tenorū cadentijs n̄ ita crebro ponit diatonicē. + in singlū cantū; in jo n. tono, tertia, se. C, requit semitonū, si segis imēdi- atē

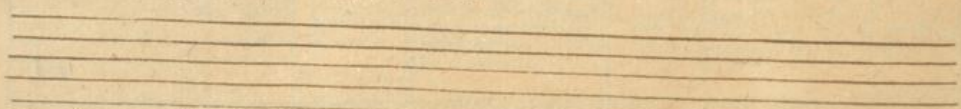
128. *ate ascenderit, vel si descendit, pausa immediate sequitur semitonium, etiam valebit. ¶ In 2do tono, tertia D nimirum, F regit semitonium; sicut in 3o tono tertia E, nimirum G, iterum semitonium. In 4o tono tertia D, nempe C, idem regit, si, ut dixi, sequitur immediate ascendit, aut si descendens pausa cobibeatur, alias non, sed haec omnia vide in exemplo. ¶*

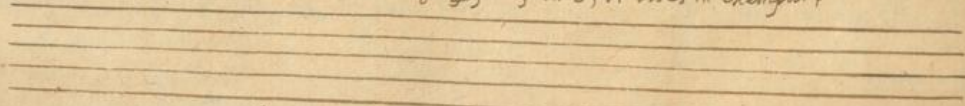
Nota. Et si dua voces inuigant ab eadem clavi Vg. G. si ea vitul, si in exemplo v. depe immediate variant.

§. 5 Regula de B molli ponendo in cantu duro et b molli. ¶

1. Nunquam ponit b molle, nisi in 1o tono cantu duro in genere diatonico, in Bassi quodam locis, quos nota tangit linea B. fa. # mi, reliquis vero vocibus, quos Bassus percutit G. toties reliquerit vocem, valebit in b fa # mi, b molle, ut vides hic:

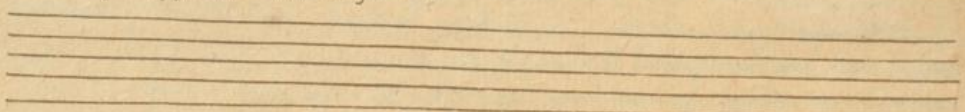
2. In cantu vero molli in basso extra B fa # mi, ordinariè ponit b molle, in 2o tono in E, in reliquis vero vocibus, basso spiritato in C. b molle semper ponit in E, ut vides in exemplo. ¶

§. 6 De Varietalibus Regulis. ¶

1o in cantu quocumque nunquam dua, tres, aut plures spectra sonantia, ut §. 4. 8. 5a se immediate sequuntur, imposita autem tertia, in infinito posita immediate se sequuntur.

2. in eadem linea, seu spatio, plures, siue spectra, siue imposita se immediate sequuntur, sine ulla vitio cantus, in. in unisono spectantes. ut in exemplo vides.

- 3. si nunquam ponendum e' nota mi, q' cadentia valde vitanda e' in musica.
- 4. Clausi in aliqua, du' basso respicit certo fore, Vg. in G. dicant, aut alia vox q' 5^a ascendere, aut descendere poterit, aut una ascendere, altera descendere; tertia cum Basso quiescere.

- 5. Dicantur singulis notatis, nunquam ultra f' superius ascendere, et nunquam infra C infimum descendere debet. 2° altus nunquam supra B ultra, nunquam infra f' inferius. 3° tenor nunquam ultra G. nunquam infra D. 4° Basso nunquam ultra C, inferius nulla certam legem habet.

- 6. Cadenentia sextary, septimary, nonary, stessq' n' g'mittunt, nec sonat, nisi certo cu' artificio adhibeant.

Caput 3. De Compositioe Practica Probi. j.

Dato quouis textu et basso seu fundto, reliquas voces quousq' construere.

1° factore cantioem quous textu dato, ante oia fiat, et iuxta regulas traditas excogitab' basso in notis, iuxta tonu' q' textus idu' affe' m'ie agruit: sit Vg. sexta in aue maris stella. finges q' Basso iuxta cadentias sure tonu' g'rias, Vg. ido, ita ut syllaba textu' r'p'deant accurate notis, et habebis fundtm', sup' q'd reliq' voces struenda.

Harm

Hunc bassu' compositu' signatis more solito, et in certas mensuras discretis, q' reliqs vocibus m. lineas duces, quas ita intervallicis suis distingues, vt bassu' nota, notis ponendis in reliqs intervallicis debeat, sicut cantu', altu', tenor, quis vox sua scala et clavi signata, sig' factis obserua in qua clavi sit posita ja nota bassu', illaq' v.g. in D, inuenta, illa in scala tenoris sicut obserua, qua sta' incipit sursum nu'erare ab hac incipiendo, vel 3^a, vel 5^a, vel qua, et nota in eo spatia collocabis, in qd' plura consonantia incidant, sicuti vides in hoc Tragono musurgico, vbi collocato Basso in D tenor ponas in A, siue in 5^a, et altu' in F, siue in 3^a cu' somonis iuxta superiora p'cepta, et cantu' demu' in D, siue in qua, his n. ita collocabis, dico hanc notulas recte sonituras, iuxta superiora n. p'cepta, illa nota sit bene posita, et sonantes, quoru' intervallica referunt 3^a, 5^a et qua, sed, qd'.
 Hae ia' sta' consonantia p'ceda ad dua' bassu' nota, qm' inuenies occupare locu' D. et ad 3^a g' tenet locu' C. et inuento C' gre illud m. in alijs vocibus, et sicut ab illa nu'era 3^a, 5^a, vel qua, seu 5^a in sextaaltera, septima, et octa portio' existunt, et in eo spatia colloca notula, in qd' plura consonantia incidant, et sic de ceteris itaq' diligenti' interm' cauens, ne dua' 5 aut qua se inuic' mediate sequantur.

Discantus

3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3

Altus

3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3

Tenor

3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3
5	5	5	5	5	5	5	5
3		3	3	3	3	3	3

A. B. C. D. E. F. G.

Bassus

1. dua' 5^a a. qua se n. sequantur.
 2. n. fiat identica q' 5^a m. a. qua, ex-
 cepto basso. †
 3. pot' illa claus' sic tali forte ser-
 uata, in quibus virgulis d'ratu',
 vti tabula pythagorua, et sic p' h'c.
 Tu mutari. †

8 ^{ua}	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.
7 ^a	G.	A.	B.	C.	D.	E.	F.
6 ^a	F.	G.	A.	B.	C.	D.	E.
5 ^a	E.	F.	G.	A.	B.	C.	D.
4 ^a	D.	E.	F.	G.	A.	B.	C.
3 ^a	C.	D.	E.	F.	G.	A.	B.
2 ^a	B.	C.	D.	E.	F.	G.	A.
1 ^a	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.

Valor seu aequalentia cadentiarum in cantibus. iiii.

Non valet. Non valet. Non valet. Non valet.

1	2	3	5	8	10	12	15	17	19	22	A
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	G	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	F	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	E	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	D	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	C	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	B	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	A	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	G	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	F	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	E	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	D	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	C	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	B	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	A	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	G	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	F	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	E	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	D	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	C	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	B	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	A	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	G	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	F	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	E	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	D	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	C	#
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	B	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	A	
1	3	5	8	10	12	15	17	19	22	G	#

Handwritten annotations on the left side of the grid:

- Row 1: *Non valet.*
- Row 2: *Non valet.*
- Row 3: *Non valet.*
- Row 4: *Non valet.*
- Row 5: *Non valet.*
- Row 6: *Non valet.*
- Row 7: *Non valet.*
- Row 8: *Non valet.*
- Row 9: *Non valet.*
- Row 10: *Non valet.*
- Row 11: *Non valet.*
- Row 12: *Non valet.*
- Row 13: *Non valet.*
- Row 14: *Non valet.*
- Row 15: *Non valet.*
- Row 16: *Non valet.*
- Row 17: *Non valet.*
- Row 18: *Non valet.*
- Row 19: *Non valet.*
- Row 20: *Non valet.*
- Row 21: *Non valet.*
- Row 22: *Non valet.*

Handwritten annotations on the right side of the grid:

- Row 2: #
- Row 3: #
- Row 6: #
- Row 7: #
- Row 10: #
- Row 11: #
- Row 14: #
- Row 15: #
- Row 18: #
- Row 19: #
- Row 22: #

Handwritten annotations below the grid:

- Row 1: *g f e d c b a g f*
- Row 2: *g f e d c b a g f*
- Row 3: *g f e d c b a g f*
- Row 4: *g f e d c b a g f*
- Row 5: *g f e d c b a g f*
- Row 6: *g f e d c b a g f*
- Row 7: *g f e d c b a g f*
- Row 8: *g f e d c b a g f*
- Row 9: *g f e d c b a g f*
- Row 10: *g f e d c b a g f*
- Row 11: *g f e d c b a g f*
- Row 12: *g f e d c b a g f*
- Row 13: *g f e d c b a g f*
- Row 14: *g f e d c b a g f*
- Row 15: *g f e d c b a g f*
- Row 16: *g f e d c b a g f*
- Row 17: *g f e d c b a g f*
- Row 18: *g f e d c b a g f*
- Row 19: *g f e d c b a g f*
- Row 20: *g f e d c b a g f*
- Row 21: *g f e d c b a g f*
- Row 22: *g f e d c b a g f*

Handwritten text on the right edge of the page, partially visible from the adjacent page. It appears to be a list or index of entries, possibly related to the grid's content.